ชื่อเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้บริบทเครือข่ายสถานศึกษาเป็นฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ชื่อผู้วิจัย พิทักษ์ ทวีแสง

ปีที่วิจัย ปีการศึกษา 2566 - 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้บริบทเครือข่ายสถานศึกษาเป็นฐาน และ 3) เพื่อศึกษาผลการนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาเครือข่ายนำร่อง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับ (Sequential Explanatory Mixed Methods Design) บูรณาการกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามโมเดล AR-5N ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (N1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน (N2) การพัฒนากลยุทธ์ (N3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (N4) การติดตามและนิเทศ และ (N5) การประเมินผล กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัด จำนวน 329 คน ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากโรงเรียน 102 แห่งใน 3 อำเภอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และตัวแทนภาคีเครือข่าย จำนวน 15 คน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงและแบบลูกโซ่ นอกจากนี้ มีผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์จำนวน 9 ท่าน ร่วมให้การรับรองความเหมาะสมของกลยุทธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ AIC และการวิเคราะห์สนามแรง (Force Field Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การทดสอบ Paired Samples t-test และค่าขนาดผลกระทบ (Cohen's d Effect Size)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.61) ในขณะที่ความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.51) ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านภาคีเครือข่าย (PNI =

0.862) รองลงมา คือ ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ปัญหาสำคัญที่ระบุได้คือ ระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่รองรับความหลากหลายทางสัญชาติ อันเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทพื้นที่อุตสาหกรรม

2. ด้านกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 25 มาตรการ ได้แก่ (1) การพัฒนาฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์รายบุคคล (2) การจัดกลุ่มนักเรียนและการกำหนดแนวทางพัฒนา (3) การส่งเสริมและเติมเต็มศักยภาพผู้เรียน (4) เด็กดีสร้างได้ ภายใต้กรอบ PBIS และ Trauma-Informed Care และ (5) การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ กลยุทธ์ทั้ง 5 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง (IOC เฉลี่ย = 0.92) และได้รับการรับรองจากคณะผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นเอกฉันท์

3. ด้านผลการนำกลยุทธ์ไปใช้ สถานศึกษานำร่องมีอัตราการดำเนินงานตามกลยุทธ์สูงถึงร้อยละ 91.94 และมีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ร่วมกับภาคีเครือข่ายรวม 23 หน่วยงาน คุณภาพผู้เรียนทั้ง 6 มิติ มีค่าสูงกว่าก่อนการใช้กลยุทธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าขนาดผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับมาก (Cohen's d = 0.90) โดยมิติความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของครอบครัวมีขนาดผลกระทบสูงสุด (d = 1.16) คะแนนเฉลี่ย O-NET เพิ่มขึ้นจาก 43.18 เป็น 52.37 คะแนน นับเป็นครั้งแรกในรอบ 5 ปีที่ผลการทดสอบก้าวข้ามเกณฑ์ค่ากลางที่ 50 คะแนน และจำนวนกรณีพฤติกรรมที่ต้องได้รับการแก้ไขลดลงร้อยละ 53.6

คำสำคัญ: กลยุทธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียน, เครือข่ายสถานศึกษา, คุณภาพผู้เรียน, โมเดล AR-5N, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

TITLE Development of Operational Strategies for the Student Care and Support System Based on School Network Contexts to Enhance Learner Quality: A Case Study of Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office

AUTHOR Pitak Taweesang

YEAR Academic Year 2023 – 2024

ABSTRACTS

This study had three objectives: (1) to examine the current conditions and perceived needs regarding the implementation of the student care and support system in schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office; (2) to develop operational strategies for the student care and support system grounded in school network contexts; and (3) to evaluate the effects of the developed strategies on learner quality in pilot network schools. The study adopted a Sequential Explanatory Mixed Methods Design, integrated with Action Research conducted in accordance with the AR-5N model. The model comprised five sequential stages: (N1) situational analysis, (N2) strategy development, (N3) strategy implementation, (N4) supervision and monitoring, and (N5) evaluation and dissemination. The quantitative sample consisted of 329 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling from 102 schools across three districts. The qualitative informants comprised 15 participants — school administrators, homeroom teachers, parents, and network partners — selected through purposive and snowball sampling techniques. Nine subject-matter experts participated in validating the strategies. Data collection instruments included a five-point Likert scale questionnaire, semi-structured in-depth interview protocols, the AIC Workshop process, and Force Field Analysis. Quantitative data were analyzed using Paired Samples t-tests and Cohen's d effect size.

Research Findings

1. Current Conditions and Needs Assessment. The overall implementation of the student care and support system was rated at a moderate level (Mean = 2.61), whereas the level of perceived necessity was rated at the highest level (Mean = 4.51). The dimension registering the greatest need was network partnerships (Priority Needs Index, PNI = 0.862), followed by individualized student understanding. A critical deficiency identified was the inadequacy of existing database systems in accommodating the ethnic and national diversity characteristic of industrial-zone school contexts.

2. Developed Strategies. The resulting framework comprised five core strategies and 25 operational measures: (1) individual electronic student database systems; (2) student grouping and developmental pathway mapping; (3) talent promotion and potential enhancement; (4) positive character development grounded in PBIS and Trauma-Informed Care principles; and (5) collaborative multi-sector network partnerships. All strategies demonstrated high content appropriateness (mean Item-Objective Congruence, IOC = 0.92) and received unanimous endorsement from the expert panel.

3. Results of Strategy Implementation. Pilot schools achieved a strategy implementation fidelity rate of 91.94% and formalized Memoranda of Understanding (MOUs) with a total of 23 partner organizations. Learner quality across all six assessed dimensions showed statistically significant improvement following implementation ($p < .05$). The overall effect size was large (Cohen's d = 0.90), with the dimension of family satisfaction and engagement yielding the highest individual effect (d = 1.16). The mean O-NET score rose from 43.18 to 52.37, surpassing the national benchmark of 50 points for the first time in five years. Concurrently, the number of cases requiring behavioral intervention declined by 53.6%.

Keywords: student care and support strategies, school network contexts, learner quality, AR-5N model, Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office